

 Ekolagen
Miljöjuridik

Jonas Christensen
Miljöjurist

Föredrag på Vatten- Avlopp och
Kretsloppskonferensen (VAK) i Tylösand
14 mars 2019

jonas@ekolagen.se
www.ekolagen.se
0730 59 09 29

2019-03-14 ©Jonas Christensen 1

 Ekolagen
Miljöjuridik

**Resurshushållning och
Kretslopp.**

**Är lagstiftningen verkligen
tandlös?**

2019-03-14 ©Jonas Christensen 2

 Ekolagen
Miljöjuridik

*Opponenten 2/11-1998: "Hur tror du att samhället
och lagstiftningen ser ut på detta område om låt
säga 20 år?"*

*Respondenten: Förmodligen har
Brundtlandrapportens uppmaning om ett
resursutnyttjande som står i samklang med naturens
universella lagar, kommit långt mycket längre än
idag. Sverige ligger klart i framkant med den nya
bestämmelsen i 2 kap. 5 § MB.*

2019-03-14 ©Jonas Christensen 3

 Ekolagen
Miljöjuridik

**Låt oss slå fast från
början....**

2019-03-14 ©Jonas Christensen 4

Ekolagen
Miljöjuridik

...Vi har en bra lagstiftning
sedan 1 januari 1999.

2019-03-14 ©Jonas Christensen 5

Ekolagen
Miljöjuridik

... och vi var först?

2019-03-14 ©Jonas Christensen 6

Ekolagen
Miljöjuridik

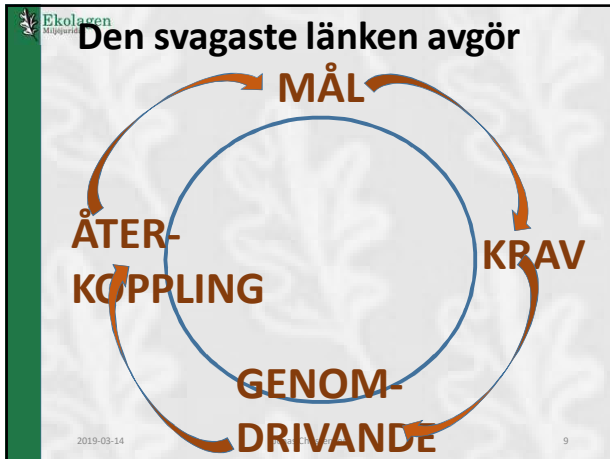
...Men ändå!

2019-03-14 ©Jonas Christensen 7

Ekolagen
Miljöjuridik

OBSOLET?
Den finns, men bara nästan

2019-03-14 ©Jonas Christensen 8

Termodynamikens första huvudsats

"lagen om massans bevarande"

- Energi kan varken skapas eller förintas, den kan endast övergå mellan olika former (antalet kärnpartiklar är konstant)
- Materia omvandlas i varje process

2019-03-14 ©Jonas Christensen 11

Viktiga landmärken

- SOU 1983:56: Naturresursers nyttjande och hävd
- Kretsloppspropositionen 1992/93:180
- Kretsloppsprincipen

"Vad som utvinns ur naturen skall på ett uthålligt sätt kunna användas, återanvändas, återvinnas eller slutligt omhändertas med minsta möjliga resursförbrukning och utan att naturen skadas."

2019-03-14 Jonas Christensen 12

Ekologen Miljöjuridik

Hållbar Utveckling

• "Att dagens generation utnyttjar naturresurserna utan att försvåra för kommande generationer att utnyttja resurserna"

©Jonas Christensen 2019-03-14 13

Ekologen Miljöjuridik

Miljöbalken 1 kap. 1§

• MB1:1 § Bestämmelserna i denna balk syftar till att **främja en hållbar utveckling** som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

• Miljöbalken skall tillämpas så att

1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,
2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas,
3. den biologiska mångfalden bevaras,
4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och
5. **återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.**

©Jonas Christensen 2019-03-14 14

Ekologen Miljöjuridik

Miljömål

Begränsad klimatpåverkan	Frisk luft	Sära naturlig förvarning	Giftfri miljö
Skyddande ozonskikt	Säker strålmiljö	Ingen övergödning	Levande sjöar och vattendrag
Grundvattnet av god kvalitet	Hav i balans samt levande kust och skärgård	Myllrande våtmarker	Levande skogar
Ett rikt odlingslandskap	Storslagen fjällmiljö	God bebyggd miljö	Ett rikt växt- och djurliv

©Jonas Christensen 2019-03-14 15

Ekologen Miljöjuridik

Sveriges etappmål

Avfall

- **Ökad resurshushållning i byggsektorn**
Insatser ska vidtas så att förberedandet för återanvändning, materialåtervinning och annat materialutnyttjande av icke-farligt byggnads- och rivningsavfall är minst 70 viktprocent senast år 2020.
- **Ökad resurshushållning i livsmedelskedjan**
Insatser ska vidtas så att senast år 2020 sorteras minst 50 procent av matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger ut och behandlas biologiskt så att växtnäring tas tillvara, och minst 40 procent av matavfallet behandlas så att även energi tas tillvara.

©Jonas Christensen 2019-03-14 16

Generationsmålet

- "Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser."
- riksdagens definition av generationsmålet.

2019-03-14 ©Jonas Christensen 17

Cirkulär ekonomi

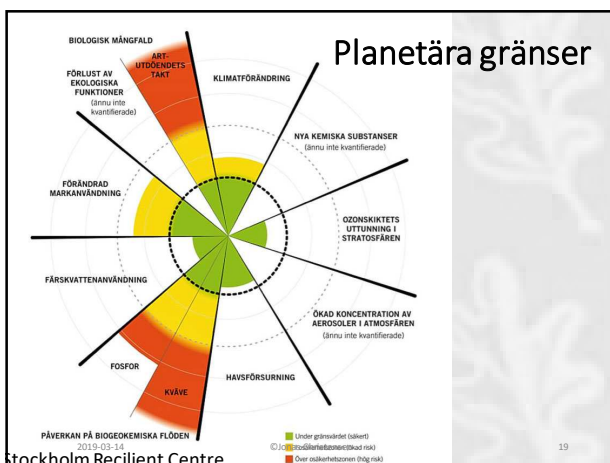

Att leva gott inom planetens gränser
Det sjunde allmänna miljöhandlingsprogrammet för unionen till 2020

År 2050 lever vi gott inom planetens ekologiska gränser. Vårt välbefinnande och vår goda miljö bygger på en innovativ kretsloppsekonomi där ingenting slängs bort och där naturresurser förvaltas hållbart och biologisk mångfald skyddas, värderas och återställs på sätt som stärker vårt samhälles motståndskraft. Vår utsläppsnåla tillväxt är sedan länge frikopplad från resursanvändningen och anger takten för ett säkert och hållbart globalt samhälle.

MÅL
ÅTERKÖPPLING
KRAV
GENOMDRIVANDE

2019-03-14 Jonas Christensen 18

Nationell avfallsplan och avfallsförvaltningsprogram 2014-2022

Det långsiktiga målet är en cirkulär ekonomi där avfall i princip inte uppstår och resurser behålls i samhällets kretslopp eller på ett hållbart sätt återförs till naturens eget kretslopp. Produkterna bör utformas så att de är hållbara, reparerbara och möjliga att återanvända och slutligen materialåtervinnas. Särskilt farliga ämnen bör fasas ut från kretsloppen. En viktig utgångspunkt för det svenska arbetet för giftfria och resurseffektiva kretslopp är att särskilt farliga ämnen inte bör användas i nya varor och att användningen av övriga farliga ämnen så långt som möjligt bör minska.

2019-03-14 ©Jonas Christensen 20

Ekolagen
Miljöjuridik

Det är ju ingen brist på målsättningar....liksom

Men av pedagogiska skäl borde man införa ett separat miljömål om Resurshushållning

2019-03-14 ©Jonas Christensen 21

Ekolagen
Miljöjuridik

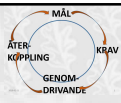

Bristande KRAVregler?

2019-03-14 Jonas Christensen 22

Ekolagen
Miljöjuridik

2 kap. 5 § Miljöbalken

Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna att

1. minska mängden avfall,
2. minska mängden skadliga ämnen i material och produkter,
3. minska de negativa effekterna av avfall, och
4. återvinna avfall.

I första hand ska förnybara energikällor användas.

2019-03-14 Jonas Christensen 23

Ekolagen
Miljöjuridik

Miljöbalkspropen, del 2 s 20.

Hushållningsprincipen innebär att all verksamhet skall bedrivas och alla åtgärder skall vidtas på ett sådant sätt att råvaror och energi används så effektivt som möjligt och förbrukningen minimeras.

Kretsloppsprincipen innebär att vad som utvinns ur naturen på ett uthålligt sätt skall kunna användas, återanvändas, återvinnas och bortskaffas med minsta möjliga resursförbrukning och utan att naturen skadas. Det kan även uttryckas så att det är en princip som siktar mot slutna materialflöden. Att tillämpa hushållningsprincipen innebär exempelvis att en resurs- och energisnål process används vid tillverkning av varor. Avsikten är att tillämpningen av dessa principer skall leda utvecklingen mot ett mer resurshushållande samhälle beträffande råvaror och material och en miljöanpassad varuproduktion.

Ekolagen
Miljöjuridik

Prop till MB avsn 4.8.6

Regeringen anser att hushållningsaspekterna beträffande alla resurser är så betydelsefulla att de bör finnas med i de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken. Det är alltså inte bara vid markanvändning som hushållning är viktig.

Kretsloppsprincipen syftar också till att skapa ett mera resurshushållande samhälle. Genom att uppnå en ökad återanvändning, återvinning och återföring till naturens kretslopp skall uppkomsten av avfall förebyggas och minimeras och hushållningen av våra resurser förbättras. Om material återanvänds eller återvinns, kommer det till ny användning eller förvandlas till ny råvara som kan användas i annan verksamhet. I många

2019-03-14 ©Jonas Christensen 25

Ekolagen
Miljöjuridik

Avfallshierarkin – när avfallet har uppkommit

Avfallshierarkin

10 § En bestämmelse om skyldighet att vidta avfallsförebyggande åtgärder finns i 2 kap. 5 §.

Den som behandlar avfall eller är ansvarig för att avfall blir behandlat ska se till att det

1. återvinns genom att det förbereds för återanvändning,
2. materialåtervinns, om det är lämpligare än 1,
3. återvinns på annat sätt, om det är lämpligare än 1 och 2, eller
4. bortskaffas, om det är lämpligare än 1-3.

Den behandling av avfallet som bäst skyddar människors hälsa och miljön som helhet ska anses som lämpligast, om behandlingen inte är orimlig. *Lag*

2019-03-14 ©Jonas Christensen 26

Ekolagen
Miljöjuridik

En viktig markering

- Formuleringen: *”Till skydd för människors hälsa och miljön”* i MB inkluderar allt det som omfattas av 1 kap. 1§.
  - Biologiskt mångfald
  - Utsläpp och föroreningar
  - Hälsoskydd
  - Avfallshantering
  - Hushållning med naturresurser.

2019-03-14 ©Jonas Christensen 27

Ekolagen
Miljöjuridik

Kan 2 kap. 3 § MB tillämpas på resurshushållning?

- Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iakttä de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden *medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.*

2019-03-14 ©Jonas Christensen 28

Ekolagen
Miljöjuridik

Tillämpa 2:5 på livsmedelskedjan !

2019-03-14 ©Jonas Christensen 29

Ekolagen
Miljöjuridik

Lag om allmänna vattentjänster

- **10 § En allmän va-anläggning skall ordnas och drivas** så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och **med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser.**
- När det är förenligt med anläggningens huvudsakliga ändamål, bör den ordnas och drivas så att också andra allmänna intressen som har behov av anläggningen kan tillgodoses

2019-03-14 Jonas Christensen 30

Ekolagen
Miljöjuridik

10 § LAV

- Tanken är att bestämmelsen ska tillämpas vid nyetableringar....
- ...Inte för att åtgärda befintliga va-system.
- **Felformulerat:** Vi ska bygga ett nytt reningsverk!
- **Rätt formulerat:** Vi ska ta hand om spillvattnet
  - Hur gör vi det?
  - Vilken teknik finns?
  - Hur uppnår vi miljö- och hälsoskydd samt resurshushållning

2019-03-14 ©Jonas Christensen 31

Ekolagen
Miljöjuridik

2 kap. 3 § PBL

3 § Planläggning enligt denna lag ska med hänsyn till natur- och kulturvärden, miljö- och klimataspekter samt mellankommunala och regionala förhållanden främja

1. en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden och kommunikationsleder,
2. en från social synpunkt god livsmiljö som är tillgänglig och användbar för alla samhällsgrupper,
3. **en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, energi och råvaror samt goda miljöförhållanden i övrigt,**
4. en god ekonomisk tillväxt och en effektiv konkurrens, och
5. bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet.

2019-03-14 ©Jonas Christensen 32

Ekolagen
Miljöjuridik

Det är ju ingen brist på
kravregler heller....

2019-03-14 ©Jonas Christensen 33

Ekolagen
Miljöjuridik

= Resurshushållning är ett
av rättsordningen erkänt
intresse

2019-03-14 ©Jonas Christensen 34

Ekolagen
Miljöjuridik

Så vad är då problemet?

2019-03-14 ©Jonas Christensen 35

Ekolagen
Miljöjuridik

Bristande
GENOMFÖRANDE-
instrument?

2019-03-14 Jonas Christensen

Ekolagen
Miljöjuridik

Hur ska MB genomdrivas?

- Egenkontroll, kunskapskrav och omvänd bevisbörda....
- Tillsynsinstrument
- Information
- 29 kap. 9 § Åtgärdsföreläggande
- Vite och hela konkarongen, ni vet.
- Kronofogden.....
- Brott och Straff

2019-03-14 ©Jonas Christensen 37

Ekolagen
Miljöjuridik

Rättspraxis (MMD Nacka M 6652-17)

När det gäller kretsloppsprincipen i 2 kap. 5 § miljöbalken har nämnden anförut att fosfor är en ändlig resurs som i möjligaste mån bör återföras till kretsloppet och att så inte sker när fosfor fastläggs i en infiltration. Därför bedömer nämnden att infiltration utan extra fosforreningsteg inte uppfyller kretsloppskravet. Klagandena har anförut att fosfor kommer att återföras till kretsloppet genom markretention.

12 kap. 5 § miljöbalken anges bl.a. att alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd ska inhålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna att återvinna avfall. Domstolen konstaterar att möjligheten att återvinna fosfor genom uppsamling i ett extra fosforreningsteg på det sätt nämnden förespråkar, förtämler att det finns ett system för insamling av fosfor, omhändertagande-lagring och avsättning i syfte att uppnå ett ändamålsenligt nyttiggörande. I annat fall finns risk för att krav på extra fosforreningsteg enhårt bidrar till en negativ påverkan på miljön och motverkar kravet i samma bestämmelse om att inhålla med råvaror och energi liksom vid brytning och tillverkning av filtermaterial samt transporter. Det är inte heller självändamålsenligt att samla upp fosfor i en förhållandevis liten skala överväger den energigång och de kostnader som kan komma att krävas till följd av uppsamlingen. Mot den bakgrunden och utifrån utredningen i målet får det därför anses förenligt med 2 kap. 5 § miljöbalken att inte ställa krav på extra fosforreningsteg i detta fall.

2019-03-14 ©Jonas Christensen 38

Ekolagen
Miljöjuridik

Ett dilemma

- Det finns ingen avsättning för restprodukten.
- Men finns inte produkten är det inte givet att det heller finns en efterfrågan.

2019-03-14 ©Jonas Christensen 39

Ekolagen
Miljöjuridik

Varför saknas det vägledande domar om hushållning?

- Bristande lagstiftning?
- Bristande kunskap hos tillsynsmyndigheterna om bestämmelserna?
- Brist på verksamheter eller situationer där hushållning / kretslopp kan eller bör krävas?
- Bristande intresse att ställa hushållningskrav?
- Svårt att hitta avsättning för produkterna?
- Svårt att kunna hävda att det är rimliga krav att ställa?
- Skiljer man på olika anledningar till hushållning / kretslopp?

2019-03-14 ©Jonas Christensen 40

Ekologen
Miljöjuridik

Man måste skilja på:

- Hushållning, (t.ex. vattenbrist på den platsen).
- Hushållning, av ändliga resurser. Som bara inte kan återskapas.
- Att skapa kretslopp som ett led i att minska resursanvändningen.
- Att skapa kretslopp för skapa slutna flöden, för att minska utsläpp.

2019-03-14 ©Jonas Christensen 41

Ekologen
Miljöjuridik

Jonas Christensen

RÄTT OCH KRETSLOPP
Studier om jämsättningslagens betydelse för miljövård och naturvård
NATUR & KULTUR

Forskningshandläggare på Naturvårdsverket 1997:
Om du ska trycka upp en rapport nu? Det måste du förstå, det är ändå ingen som läser en sådan avhandling, den kommer vi att ställa in i arkivet på en gång." ☺

2019-03-14 ©Jonas Christensen 42

Ekologen
Miljöjuridik

Mina slutsatser

- **Nej, lagstiftningen är inte obsolet!**
- Resurshushållning och kretslopp är ett av rättsordningen erkänt intresse!
- Lagstiftningen är väl rustad.
  - Målsättningen finns, den är tydlig
  - Det finns tydliga kravregler
  - Tillsynsmyndigheten har instrumenten
- Men utnyttjar tillsynsmyndigheten sina instrument?
- Brister det någon annanstans?

2019-03-14 ©Jonas Christensen 43

Ekologen
Miljöjuridik

Tack för mig!

Fortsätt kretsloppa!

2019-03-14 ©Jonas Christensen 44